

Odločil sem se za pisanje eseja o moralni paniki, ki jo bom predstavil na podlagi zgodbe o družini Strojan. Najprej bom opredelil pojem moralne panike, nato pa ga bom impliciral na izbrano zgodbo. Pomagal si bom s članki Simona Cottla, Chasa Critcherja in Gregorja Bulca ter z internetnimi viri.

Gregor Bulc v svojem članku *Serijski morilci – mačk*, moralno paniko opredeljuje kot “opis družbenega stanja, v katerem veliko ljudi v družbi pretirano reagira na neko (novonastalo) domnevno grožnjo ustaljenemu redu, ki jo spodbujajo družbeni devianti, čeprav je dejanska grožnja zanemarljiva.” (Bulc: 2003a). Pri zgodbi o Strojanovih se je zgodilo prav to: iz relativno majhnega incidenta, ko je skupina Romov pretepla vaščana Ambrusa, so mediji sproducirali zgodbo leta, v katero jim je uspelo vključiti tako rekoč celoten slovenski narod. V primeru Strojanovih gre gotovo za konfliktni medijski ritual, saj je bila družba razdeljena na podpornike in nasprotnike Strojanovih oz. celotne romske populacije. Menim, da je moralna panika, ki je nastala okrog Strojanovih, družbenemu redu nasprotovala. Razdelila je tako javnost kot tudi politike, zaradi česar je bilo normalno reševanje nastale situacije onemogočeno. Vsaka predlagana rešitev je naletela na plaz kritik ene ali druge strani, tako da primer še danes ni rešen. Menim, da je javnost med neprestanim medijskim bombardiranjem pozabila, kaj je sploh bil srž problema, kar so politiki izkoriščali za vzbujanje pozornosti, mediji pa za večanje naklade oz. gledanosti. Najkrajši konec v vsem pa so potegnili Strojanovi, ki so bili prikazani kot tolpa pretepačev in tatov.

Pred izbruhom moralne panike se mediji družini Strojan niso posebno posvečali. 22. 10. 2004 je bil v *Delu* objavljen članek z naslovom *Romski poglavar nosi veliko odgovornost*. V njem je novinar skrajno idealizirano predstavil življenje poglavarja Mihe Strojana. (Delo 2007:a) Nato je v avgustu 2006 sledil niz člankov o bombnem napadu na naselje Strojanovih; Slovenske novice so na naslovnici zapisale: “Mati in hči sta omedleli”. (Delo 2007:b). Tudi v *Delu* so pisali o tem incidentu, naslov se je glasil “Eksplozija prestrašila Rome”. (Delo 2007:c). Lahko torej zaključim, da se je pred oktobrom 2006 o Romih pisalo predvsem v pozitivnem smislu. Po incidentu v Ambrusu so se naslovnice glasile takole: “Barake gorijo, strasti žarijo” (Delo 2007:d), “S polenom mu je lomil lobanjo” (Delo 2007:e) – obe naslovnici sta iz Slovenskih novic, najbolj branega slovenskega dnevnika. Že same naslovnice nam torej pokažejo dramatičen zasuk v pisanju medijev.

Izbruh moralne panike v izbranem primeru bom predstavil skozi šest faz, ki jih je v delu *Folk Devils and Moral Panic* omenil Stanley Cohen (Cohen V Chas: 2003).

- 1.) *Pojav posameznika ali skupine, ki ogroža družbene vrednote*. V mojem primeru je ta skupina ljudi družina Strojan. Romske navade se zelo razlikujejo od splošnih

družbenih norm (številčne družine, mladoletne matere...), zato Strojjanovih ni bilo težko spremeniti v "ljudske hudiče", ki ogrožajo prave, slovenske vrednote.

- 2.) *Skupina je predstavljena stereotipno.* Po incidentu so na dan prišli stereotipi, ki so zasidrani že v slovenskem knjižnjem jeziku. Tako v SSKJ piše, da je sopomenka za *cigana* (beseda, ki je bila dolgo v zbornem jeziku) malopriden človek. Znan je tudi frazem *krade kot cigan*.
- 3.) *Uredniki, škofi, politiki in ostali "pravilno" misleči ljudje krepijo moralne barikade.* Tu velja omeniti predvsem Zmaga Jelinčiča, ki je bil glasnik teh "pravo" mislečih ljudi. S skrajnimi antiromskimi stališči si je nabiral politične točke ter pomagal razpihovati nestrpnost. Čestokrat je omenjal domoljubje, pomen slovenstva, družine ter ostale, spolšno priznane moralne vrednote, ki naj bi jih Strojjanovi ogrožali.
- 4.) *Družbeno priznani ljudje analizirajo nastalo situacijo ter ponujajo rešitve.* Primer Strojjanovih so izrabili politiki, ki so predstavljali vsak svojo rešitev, nastajale so nove afere (spor Janša – Drnovšek)...
- 5.) *Zahteve po ukrepanju, reformah:* Tu velja omeniti romski zakon, ki je bil posledica incidentov v Ambrusu. Mediji so ves čas pritiskali na oblast, naj pohiti s sprejetjem tega zakona, vendar se zdi nekako logično, da zakon takšnih incidentov ne more zaustaviti.
- 6.) *Moralna panika nato izgine.* Za moralno paniko je značilno, da izgine hitro, kar se pa pri Strojjanovih ni zgodilo. Na naslovnica so ostali še dobro leto po začetku panike. Moralna panika je danes deležna kar nekaj kritik. Težko je naprimer ostati objektivni in situacijo oceniti realno – Bulc pravi, da se raziskovalci moralne panike ponavadi postavijo v bran napadeni strani (Bulc: 2003b). Če je "napadena" stran s svojimi deviantnimi dejanji res ogoržala okolico, potem je moralna panika do neke mere upravičena. Angela McRobbie meni, da je potrebno pojem moralne panike posodobiti, saj živimo v času medijske manipulacije. Po njenem mnenju, se je potrebno tudi zavedati moči, ki jo imajo danes določene interesne skupine – omenja člane Greenpeaca, ki jim uspeva to, da se v mediji ponavadi omenja samo njihov pogled na določen problem, nihče pa ne sprašuje po drugi plati zgodbe.(McRobbie: 1994)

Po mojem mnenju bo moralne panike v prihodnosti vedno več, saj mediji, v svojem procesu podajanja informacij, postajajo vedno bolj agresivni, ljudi pa je vedno lažje zmanipulirati v določeno smer. Primer Strojjanovih je lepo pokazal, da imajo od panike, ki zajame celo nacijo, edino korist politiki ter medijske ustanove, člani družine Strojjan pa so postali nekakšni klovni, ki jih mediji izkoriščajo za lastne potrebe.

Viri

Bulc, Gregor (2003a): Serijski morilci mačk: moralna panika in mladinsko prestopništvo. Teorija in praksa, 40 (2), 247

Delo 2007a: Romski poglavar nosi veliko odgovornost. Dostopno na http://www.delo.si/index.php?sv_path=43,49&so=Delo&da=20041022&ed=1&pa=6&ar=4473bdce5640bf20592d55e8189bca3104&fromsearch=1, dne 28. 11. 2007

Delo 2007b: Mati in hči sta omedleli. Dostopno na: http://www.delo.si/index.php?sv_path=43,49&so=Slovenske+novice&da=20060825&ed=&pa=4&ar=3be40073a457573ba3c41022459d178804&fromsearch=1, dne 28. 11. 2007

Delo 2007c: Eksplozija prestrašila Rome. Dostopno na: http://www.delo.si/index.php?sv_path=43,49&so=Delo&da=20060825&ed=0&pa=7&ar=0f8238be5795379ec58123f1882193db04&fromsearch=1, dne 28. 11. 2007

Delo 2007d: Barake gorijo, strasti žarijo. Dostopno na: http://www.delo.si/index.php?sv_path=43,49&so=Slovenske+novice&da=20061028&ed=&pa=3&ar=b17444685d831c6df5bb987a9608500104&fromsearch=1, dne 28. 11. 2007

Delo 2007e: S polenom mu je lomil lobanjo. Dostopno na: http://www.delo.si/index.php?sv_path=43,49&so=Slovenske+novice&da=20061024&ed=&pa=3&ar=5d182e918d97e07f8f754e745369227104&fromsearch=1, dne 28. 11. 2007

Cohen, Stanley (1973): Folk Devils and moral panics. V Critcher Chas (2003): Made in Britain: The Processual Model of Moral Panics/Notes From Big Country: The Attributional Model of Moral Panics, 138. V Chas Critcher: Moral Panics and the Media. Buckingham: Open University Press.

Bulc, Gregor (2003b): Serijski morilci mačk: moralna panika in mladinsko prestopništvo. Teorija in praksa, 40 (2), 261.

McRobbie, Angela (1994): *The Moral Panic in the Age of Postmodern Mass Media. V: Postmodernism and Popular Culture*. London: Routledge.

**Teorije medijev in komuniciranja:
moralna panika**